

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ 20____
- || -

р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності «Фінанси і кредит»

за темою: «Банківське кредитування аграрного сектора економіки»

Виконавець
студент 1 групи 4 КЕФ
Стаднік Ю.С.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник
к.е.н., ст. викладач

(науковий ступінь, вчене звання)
Гаркуша Ю.О.

(прізвище, ім'я, по батькові)
/підпис

Одеса 2018

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра
Стаднік Юлії Сергіївни

«Банківське кредитування аграрного сектора економіки»

Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2018 рік

Випускна робота складається з 3 розділів.

У дипломній роботі розглядаються теоретичні аспекти визначення ролі банків у розвитку підприємств аграрного сектора економіки. Зокрема, з'ясовано сутність банківського кредиту та його вплив на розвиток підприємств аграрного сектора економіки. Досліджено інформаційно-правове забезпечення банківського кредитування агробізнесу. Проведено аналіз вітчизняного банківського кредитування підприємств аграрного сектора економіки. Досліджено структуру та динаміку кредитів, наданих підприємствам аграрного сектора економіки. Проаналізовано надання банками лізингових та факторингових послуг суб'єктам аграрного сектора економіки в Україні. Визначені основні умови отримання лізингу та факторингу в Україні. Досліджено кредитування підприємствами аграрного сектора на прикладі банку. Вивчено зарубіжний досвід кредитування сільськогосподарських підприємств. Досліджено роль держави у забезпеченні аграрних підприємств додатковими фінансовими ресурсами. Вивчені програми пільгового фінансування сільськогосподарських підприємств.

На основі проведеного дослідження автором запропоновані шляхи посилення ролі банків у розвитку реального сектора економіки

Ключові слова: банк, кредит, банківський кредит, лізинг, факторинг, аграрний сектор економіки.

ANNOTATION

of graduation work for obtaining a bachelor degree

Stadnik Julia Sergeevna

« Bank crediting of agrarian sector of economy »

Odessa, 2018

The graduation work consists of 3 sections.

In the graduation work the theoretical aspects of determination of role of banks are examined in development of enterprises agrarian the sector of economy. In particular, essence of bank credit and his influence is found out on development of enterprises agrarian the sector of economy. Investigational informatively legal providing of the bank crediting of agribusiness. The analysis of the domestic bank crediting of enterprises of agrarian sector of economy is conducted. Investigational structure and dynamics of credits, given enterprises agrarian the sector of economy. The grant of leasings and faktoringovikh services subjects is analysed jars agrarian the sector of economy in Ukraine. The basic terms of receipt of leasing and faktoringu are certain in Ukraine. Investigational crediting of agrarian sector enterprises on the example of bank. Foreign experience of crediting of agricultural enterprises is studied. Investigational role of the state in well-to-do agrarian enterprises by additional financial resources. Studied programs of the favourable financing of agricultural enterprises.

On the basis of the conducted research by an author the offered ways of strengthening of role of banks at development agrarian the sector of economy

Key words: bank, credit, bank credit, leasing, faktoring, agrarian sector of economy.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	7
1.1. Сутність банківського кредиту та його вплив на розвиток підприємств аграрного сектору економіки	7
2.2. Інформаційно-правове забезпечення кредитного обслуговування банками суб'єктів господарювання	16
Висновки до першого розділу	24
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ	26
2.1. Аналіз банківського кредитування підприємств аграрного сектору економіки	26
2.2. Аналіз надання банками лізингових та факторингових послуг підприємствам аграрного сектору економіки в Україні	33
2.3. Кредитування підприємств аграрного сектору економіки на прикладі АТ «ОТП БАНК»	40
Висновки до другого розділу	50
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	52
3.1. Зарубіжний досвід кредитування аграрних підприємств	52
3.2. Проблеми та перспективи розвитку кредитування підприємств аграрного сектору економіки	58
Висновки до третього розділу	69
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Актуальність дослідження. Аграрний сектор економіки є однією з головних складових економіки України. Стан галузі сільського господарства перш за все залежить від обсягів коштів, вкладених в його розвиток. Кредит для аграріїв є одним із найважливіших зовнішніх джерел інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. За оцінками експертів галузь сільського господарства не отримує достатній обсяг кредитів для фінансування оборотного капіталу та інвестицій. Ефективний розвиток сільськогосподарської галузі потребує фінансової підтримки з боку банківської системи та держави. Удосконалення механізму кредитування аграрних підприємств, зниження відсоткових ставок, розширення спектру кредитних банківських послуг дозволить мінімізувати ризики та отримати максимальний ефект від співпраці банків з позичальниками, що неодмінно дасть позитивний ефект для економіки України.

Мета дипломної роботи – обґрунтування теоретичних і методичних основ кредитних відносин банків і підприємств аграрного сектору економіки та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення банківського кредитування аграрних підприємств.

Відповідно до мети дослідження було сформульовано такі *завдання*:

- дослідити сутність банківського кредиту та його вплив на розвиток підприємств аграрного сектору економіки;
- охарактеризувати інформаційн-правове забезпечення банківського кредитування агробізнесу;
- провести аналіз вітчизняного банківського кредитування підприємств аграрного сектора економіки;
- провести оцінку надання банками лізингових та факторингових послуг суб'єктам аграрного сектору економіки в Україні;

- дослідити кредитування підприємствами аграрного сектора на прикладі АТ «ОТП БАНК»;
- вивчити зарубіжний досвід кредитування сільськогосподарських підприємств;
- запропонувати шляхи удосконалення кредитування підприємств аграрного сектору.

Об'єктом дослідження є процес кредитування банками підприємств аграрного сектора економіки.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи організації кредитних відносин між комерційними банками та підприємствами аграрного сектору економіки.

Методи дослідження. У дипломній роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: метод наукових абстракцій, методи аналізу та синтезу, метод порівняння, табличний метод, метод коефіцієнтів та методи графічного зображення, статистичні методи.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-законодавчі акти України й інших країн, які регулюють діяльність банків, інструкції та положення НБУ, наукові публікації вітчизняних і закордонних учених, матеріали наукових конференцій, дані звітності банківських установ, офіційних статистичних збірників.

ВИСНОВКИ

Роль агропромислового комплексу в розвитку держави дуже значна. Аграрні підприємства багато в чому визначають рівень продовольчої безпеки (самозабезпеченості) регіонів, економічної стійкості. Сільське господарство забезпечує населення якісними продуктами харчування, приймає участь у збереженні навколишнього середовища, сприяє відновленню та сталому розвитку сільської місцевості

Для аграрних товаровиробників нашої країни доступ до позичкових ресурсів був і залишається досить складним, що спричинене як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками.

Особливості функціонування сільського господарства робить його менш привабливим порівняно з іншими галузями економіки щодо фінансування. На що впливають такі чинники як сезонність виробництва, тривалість виробництва, залежність від природно-кліматичних умов та інші фактори, які ускладнюють залучення аграріями додаткових ресурсів, потрібних для розвитку.

Одним із джерел фінансових ресурсів для сільськогосподарських підприємств є банківський кредит. Банківський кредит – кредит, що надається банком і об'єктом якого є грошовий капітал, що передається позичальникові у тимчасове використання

Банківські позики сільськогосподарським підприємствам надаються відповідно до певних механізмів, зокрема:

- за рахунок централізованих кредитних ресурсів. Централізовані ресурси надаються Національним банком самостійним комерційним банкам для подальшого кредитування ними сільськогосподарських підприємств.

- за рахунок кредитних ресурсів фінансових інститутів.

До нормативно правового забезпечення процесу кредитування суб'єктів реального сектору належать чинні закони України, Постанови Кабінету

Міністрів України, накази та постанови Національного банку України, накази та постанови.

При визначенні кредитоспроможності клієнти банки використовують інформації з різних джерел.

Важливим джерелом зовнішньої інформації для банку в процесі кредитування є фінансова звітність позичальника, яка представлена згідно відповідного законодавства наступними документами

Одним із інструментів вирішення інформаційних проблем між вітчизняними банками та боржниками є кредитних бюро. Тож, більшість банків сьогодні є партнерами кредитних бюро, значна частка при цьому співпрацює з декількома бюро одночасно. Здебільшого самі кредитні структури за участю асоціацій стають засновниками функціонуючих бюро кредитних історій.

Важливим елементом економічного розвитку аграрного виробництва у більшості розвинутих країн є кредитний. Динаміка банківського кредитування аграрного сектору України за період 2012 – 2014 рр. свідчить, що темпи кредитування як в економіку країни, так і в аграрну сферу мали тенденцію до збільшення, Однак у 2015 р. обсяги кредитування економіки з боку банків зменшилися порівняно з 2014 р., що пояснюється соціально-політичною кризою в країн та кризою у фінансовій сфері. У 2016 р. почалося поступове відновлення кредитування представників реального сектору і аграріїв в тому ж числі.

Також слід зауважити, що частка кредитів, наданих сільськогосподарським виробника у загальній сумі кредитів досить низька, зокрема у 2016 р. вона складала всього 6,6%. Це вказує на те, що банківські кредити, зважаючи на значні ризики кредитування агробізнесу, не завжди є доступними для даної категорії підприємств.

Протягом досліджуваного періоду у структурі кредитів, наданих у національній валюті переважають кредити, надані на строк від 1 до 5 років, хоча їхня частка поступово зменшується. Зокрема, у 2014 р. такі кредити

складали 42,5 % від загального обсягу, а станом на кінець 2017 р. їх питома вага знизилася до 37,4%. Натомість зростають довгострокові кредити, частка яких у 2017 р. становить 36,3% (у 2014 р. вона дорівнювала 26,9%), що є позитивним кроком для забезпечення довгостроковими ресурсами представників аграрного бізнесу.

Дослідивши структуру кредитів, наданих сільськогосподарським корпораціям у розрізі валют у 2014-2017 рр. можна зробити висновок, кредити у іноземній валюті поступово зменшуються і станом на кінець 2017 р. вони складають 23%, порівняно з 41,4% у 2014 р.

Банки надають послуги факторингу та лізингу, таким чином розширюючи можливість представників реального сектору залучати фінансові ресурси.

АТ «ОТП БАНК» забезпечує агробізнес повним переліком продуктів фінансування, які в свою чергу структуруються з урахуванням індивідуальних потреб кожного позичальника.

Основним змістом аграрної політики більшості економічно розвинутих країн є державна підтримка аграрного сектора через різного роду субсидії, дотації та пільги. В деяких країнах державні фінансові вкладення в сільське господарство в 1,5-2 рази перевищують ринкову вартість його продукції. Державна підтримка відіграла основну роль у різкому зростанні виробництва продуктів харчування в країнах, які на сьогодні є їх найбільшими експортерами - в США, Канаді, країнах ЄС.

Активність банків на ринку кредитних послуг стримують негативні процеси в економіці і значні ризики, а саме: високий показник інфляції, падіння або незначний ріст ВВП, низькі доходи вітчизняних підприємств та ризики їх діяльності, постійні зміни у законодавстві, неліквідність застави тощо, банківські ризики, накопичені протягом останніх років, відсутність обов'язкового майнового страхування та доступної інформації щодо потенційних позичальників; недовіра зареєстрованих вітчизняних кредитних бюро. тощо.

Сьогодні банки кредитують сільськогосподарські підприємства на такі потреби: поповнення обігових коштів та інвестиційний кредит на купівлю техніки, будівництво елеваторів. Також надають послуги лізингу, факторингу. Процентні ставки за кредитами підприємствам АПК, порівняно з кредитуванням інших галузей економіки, є вищими.

Нині у сфері державної підтримки агропромислового комплексу України визначають такі основні напрями: розробка та реалізація різних програм розвитку сільського господарства; підтримка сільськогосподарських товаровиробників за рахунок дотацій, субсидій і субвенцій; надання виробникам кредитів і позик на пільгових умовах; страхування аграрної галузі; розвиток зернового потенціалу.

Потрібно зазначити, що банки, які працюють з аграрним сектором, на даний час не лише кредитують підприємства, а й розробляють спеціальні кредитні продукти: лізинг сільськогосподарської техніки, сільськогосподарська техніка у розстрочку, насіння, добрива, засоби захисту рослин та інші ТМЦ у кредит, кредити за рахунок міжнародних кредитних ліній та ін.

До спеціальних пропозицій банків для аграріїв можна віднести вексельне фінансування (з відстрочкою платежу), коли фінансується придбання товарів (наприклад засобів захисту рослин) за допомогою авалювання векселів, форвард, лізинг, акредитивні операції та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Овсієно А.М. Особливості кредитування підприємств АПК в сучасних умовах // Економічний вісник університету, - 2016, - Випуск № 31/1. – С. 271-273.
2. Кузнєцова Л.В. Банківський кредит як джерело фінансового забезпечення розвитку АПК України // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014 р. - Випуск 9-1. Частина 1. – С. 183-186.
3. Шацька З.Я. Проблеми банківського кредитування підприємств агропромислового комплексу [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.global-national.in.ua/archive/4-2015/135.pdf>
4. . Савлук М.І. Гроші та кредит : підручник / [М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін.] ; за наук. ред. М. І. Савлука. — 6-те вид., перероб. і доп. — К. : КНЕУ, 2011. — 589.
5. Колодізєв О.М. Гроші і кредит: підручник / О.М. Колодізєв, В.Ф. Колесніченко. – К. : Знання, 2010. – 615 с.
6. Міщенко В.І., Славянська Н.Г., Коренева О.Г. Банківські операції: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 767 с.
7. Корнега А.О. Економічна сутність кредиту і концепція розвитку кредитних відносин в сучасний період // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 6. – С. 354-356.
8. Владичин У.В. Банківське кредитування : [навч. посібник] / [за ред. д.е.н., проф. С. К. Реверчука]. – К. : Атіка, 2008. – 648 с.
9. Дії щодо мінімізації ризиків в аграрному секторі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=57333
10. Маслак Н. Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств[Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://propozitsiya.com/ua/finansove-zabezpechennya-silskogospodarskih-pidpriemstv>

11. Мараховська Т.М., Вдовенко Л.О. Фінансове забезпечення діяльності малого і середнього бізнесу в аграрній сфері економіки // Економічний аналіз. - 2015. - Том 21. - № 1. – С. 225-230.

12. Худолій, Л. М. Удосконалення системи банківського кредитування малого підприємництва в аграрній сфері України // Агросвіт. – 2011. – №11. – С. 30–32.

13. Дзюблюк, О.В. Активізація банківського кредитування малого та середнього бізнесу в системі заходів із подолання фінансово-економічної кризи [Текст] / О. Дзюблюк // Світ фінансів. – 2010. – Випуск 3.– С. 7–14.

14. Спяг Г., Сас Б. Інформаційне забезпечення кредитної діяльності банку в контексті її оптимізації // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2014. – Вип. 19, ч. 1. - С. 146-154.

15. Виговський В.Г. Інформаційне забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника: характеристика складу та вимог // Вісник ЖДТУ. 2014. - № 2 (68). – С. 200-206

16.

17. Кредитоспроможність позичальника: джерела інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/1566021245714/bankivska_sprava/kreditospromozhnist_pozichalnika_dzherela_informatsiyi

18. Денис О.Б. Проблеми та перспективи діяльності кредитних бюро в Україні // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. - 2016. - Т. 21, Вип. 7(1). - С. 134-137. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2016_21_7%281%29_31

19. Про організацію формування та обігу кредитних історій: закон України № 2704-IV від 23.06.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2704-15>

20. Бюро кредитних історій (кредитні бюро) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.finrep.kiev.ua/download/fl_credit_history.pdf.

21. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nfp.gov.ua/>
22. Мельник К.М. Інвестиційні кредити комерційних банків у фінансуванні аграрного сектора економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journal.udau.edu.ua/assets/files/89/Ekon/Ukr/12.pdf>
23. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/control/uk/index>
24. Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
25. Григораш О.В., Тарасюк Д.В. Розвиток ринку факторингових послуг в Україні та у світі // Молодий вчений. – 2017 р. - №9 (49). – С. 510-514.
26. Сайт Prostobiz [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.prostobiz.ua/finansy/factoring/vse_novosti
27. Офіційний сайт АТ «Таскомбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tascombank.com.ua/content/view/321/176/lang,ukrainian/>
28. Річні звіти Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за 2005–2017 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nfp.gov.ua/files/17_Dep_Repetska/FK_4%20%D0%BA%D0%B2_2017.pdf
29. Офіційний сайт АТ «Укрексімбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.eximb.com/ukr/>
30. Офіційний сайт АТ «Райффайзен Банк Аваль» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.aval.ua/ru/>
31. Офіційний сайт ПАТ «Укрсоцбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ru.ukrsotsbank.com/>
32. Офіційний сайт ПАТ АБ «Південний» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.com.ua/ru/>

33. Офіційний сайт ТОВ «ОТП Лізинг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.otpleasing.com.ua/about/company/>
34. Офіційний сайт ЛК «Теком Лізинг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tekom-lease.com.ua/o-kompanii/>
35. Офіційний сайт Райффайзен Лізинг Аваль [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rla.com.ua/about>
36. Копченко І. М. Етапи формування державної регуляторної політики у сфері малого підприємництва в Україні // Актуальні проблеми економіки. - 2002. - № 12. - С. 59 – 64.
37. Тоболич З. Зарубежный опыт кредитования сельского хозяйства // Аграрная экономика. - 2010. - №3 (178). - С. 61- 66.
38. Костюк В.А. Зарубіжний досвід іпотечного кредитування в сільському господарстві // Науковий вісник Національного аграрного університету. - 2006. - № 97. - С. 214-217.
39. Бодак Г.І. Зарубіжний досвід розвитку сільськогосподарського виробництва // Науковий вісник НЛТУ України. - 2012. - Вип. 22.6. - С. 164-169.
40. Коробейников М. Сельское хозяйство Дании и его правовая модель // Международный сельскохозяйственный журнал.— 2005. — №5. — С. 13—15.
41. Ерве Ж."Ж. Земля як порятунок для ринку/ Ж."Ж. Ерве // Агробізнес сьогодні. - 2010.- № 23 (198). - С. 22.
42. Зверяков М. І. Управління фінансовою стійкістю банків: підручник / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко, О. С. Сергєєва. – Київ: «Центр учбової літератури», 2016. – 520 с.
43. Зверяков М. І. Банківський капітал: вимоги Базеля III / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2011. – № 6. – С. 13-23.
44. Зверяков М. І. Антикризове управління фінансовою стійкістю банку в умовах економічних дисбалансів: монографія / М.І. Зверяков, О.М. Зверяков. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – 418 с.
45. Гудзь О.Є. Кредитування сільськогосподарських виробників під заставу земель сільськогосподарського призначення: проблеми та перспективи

// Економіка АПК. — 2007. - №1. - С. 84-88.

46. Мінченко В.І. Вітчизняний та зарубіжний досвід кредитування підприємств АПК // Агросвіт. – 2012 - № 18. – 31-34.

47. Коцовська Р. Кредитна підтримка малого бізнесу установами фінансового ринку України [Текст] / Р. Коцовська // Регіональна економіка - 2002. - № 3. - С. 167 - 172.

48. Мазур О. Напрями фінансової підтримки малого бізнесу // Фінанси України. - 2001. - № 4. - С. 51 – 54.

49. Бечко П.К., Герасімова Т.П. Банківське кредитування аграрного виробництва : монографія / Б 56 П.К. Бечко, Т.П. Герасімова.– Умань.: Видавничо – поліграфічний центр "Візаві" (Видавець "Сочінський)",2013.–189 с.

50. Государственная поддержка и механизмы ее реализации в АПК / Под ред. Н.А. Борхунова. – М. : Восход-А, 2008. – 224 с.

51. Панухник О.В. Напрями та шляхи трансформації державної підтримки суб'єктів аграрної сфери України // Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2017. - №1. С. 5-10.

52. Чернієнко О.О. Сучасні проблеми державного регулювання ринку цукру // Економіка АПК. – 2012. – № 2. – С. 61-65.

53. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://minagro.gov.ua/uk/support_apk?nid=25393